

Maria Žuravljova (Tartu Ülikool), 2012

E-kursuse "INIMÕIGUSED JA LAPSE ÕIGUSED" materjalid

Aine maht 3 EAP

Maria Žuravljova (Tartu Ülikool), 2012

Sissejuhatus kursusesse „Inimõigused ja lapse õigused“

Kui täiskasvanu käest küsida, mis on lapse õigused, siis vastused on küllalt ebalevad. Täiskasvanute üheks informeerimatuse kaitsereaktsiooniks on mitte kõnelda sisust, õigustest vaid rõhutada, et lapsel on samuti palju kohustusi ja siis ka õigused.

Kui lapse käest küsida, mis on inimõigused, võib eeldatavalt oodata kaht tüüpi lähenemist vastamisel:

1. Need on võrdsed või ühesugused võimalused lastele
2. Need on reeglid, mille järgi tuleb käituda ning ei tohi teatud asju lihtsalt teha.

Lapse õiguse sügav sisu on mõneti lihtsamalt mõistatavam läbi argipäeva prisma: kas vanemad tulevad toime, kuidas lapsel edeneb koolitöö, kas isa on puhkepäevadel kodus ja perega, kas mul on võimalik pöörduda või pugeda peitu kiusajate eest, kas minu emal on tööd ja kas meie pere läheb koos puhkama jne. Ühiskond seab aga paraku oma liikmele võimaluste osas kindlad raamid ega võimalda kõikidel arendada ja kasutada oma võimeid maksimaalselt. Inimõiguste järgi, mis on aga inimese sünnipärased õigused, tuleb võimaldada tal täielikult arendada ja kasutada oma võimeid ühiskonnas, elada südametunnistuse järgi ning rahuldada oma vaimseid, hingelisi ja füüsilisi vajadusi. Seega ka vajadusi perekonna järele, heaolule ja turvalisusele, mis on minu ja lapse õiguste esmane inimõigus. Tänapäeva elu üheks oluliseks komponendiks on saanud teadmised inimõigustest, et oma huvide ja õiguste eest seista ja kaasa rääkida ning neid ühiskonna arenguks kasutada. Hariv töö selles valdkonnas on hädavajalik ning võtmesõnaks Eesti ühiskonna ülesehitamisel ja demokraatia arendamisel.

Lapse õiguse mõiste on seega tugevalt seotud inimeste kohustuste ja vajadustega s.o. ühine kategooria, mida mõistame normaalse elu kaudu. Normaalne elu tähendab ka igakülgset teavet oma õigustest ja teadmisi neid õigusi kasutada enda ja ühiskonna arengu huvides, ühiskonnas toime tulemiseks.

Kursuse raames leiame ühiselt vastused:

1. Mis on õigus?
2. Kuidas tagatakse õiguse toimimist?
3. Millised õigused on olemas või kuidas jagatakse õigusi?
4. Mis on inimõigused?
5. Mis on lapse õigused?
6. Milleks on vaja lapsele tagada nn erilised lapse õigused?
7. Millised asjaolud põhjustavad laste diskrimineerimist?

8. Kas Noorsootöö valdkond tagab lapse õigused? Kuidas?

Kursuse eesmärgiks on tutvustada inimõigusi ja lapse õiguseid, töötada läbi inimõiguste olulisemad alusdokumendid (ÜRO inimõiguste deklaratsioon, ÜRO Lapse Õiguste Konventsioon) ning mõtestada lahti inimõiguste ja lapse õiguste rolli laste- ja noortevaldkonnas.

Kursuse maht on 3 EAP – loengud 20 h, ja seminarid 14 h, iseseisvaks tööks kulub 44 h. Kursus on e-toega ehk auditoorselt toimub 8 h loenguid ja 8 h seminare, Moodle'i keskkonnas kulub kokku umbes 62 h.

Kursuse lõpus aine läbinud üliõpilane:

1. Orienteerub inimõiguste ja lapse õiguste alustes.
2. Teab laste õiguste strateegiaid ja arengutendentse.
3. Oskab näha ja luua seoseid inimõiguste ja noortevaldkonna vahel.
4. Mõistab inimõiguste ja lapse õiguste praktilist mõju.

Kursuse raames käsitleme kolme põhiteemat:

1. Õigused
2. Inimõigused
3. Laste õigused

Kõik kursuse loengumaterjalid on jagatud nädalate vahel. Iga üliõpilane peab tutvuma kõikide loengumaterjalidega vastavalt materjalide järjekorrale.

Kursuse struktuur on järgmine:

Loeng – 8 h:	Seminar – 8 h:
<ol style="list-style-type: none">1. Kursuse tutvustus – 1 h2. Õigused – 1 h3. Inimõigused – 3 h4. Lapse õigused – 3 h	<ol style="list-style-type: none">1. Õigused: küsimused-vastused – 2 h2. Debatid: Inimõigused – 1 h3. ÜRO simulatsioon – 2 h4. Tea ja mõista ÜRO lapse õiguste konventsioon „VÕTA ÕIGUS“ – 1 h5. Juhtumitöö – Lapse õigused – 2 h

Kokku tuleb tööks Moodle'i keskkonnas 62 h. Iga nädala juures on õppematerjal, üliõpilased peavad tutvuma materjaliga iseseisvalt, täitma Moodle'i keskkonnas ettenähtud tööd vastavalt nädala ülesandele.

Kursuse käigus kasutatud sümbolid:

1. - Küsimus, millele leiame vastused koos

2. - Materjal kohustuslikuks lugemiseks

3. - Ülesanne meeskonnatöök

4. - Ülesanne täitmiseks paarides

Kursuse läbimiseks on tarvis täita järgmised ülesanded:

1. Lahendada kõik kursuse ülesanded – töötada kursuse õppematerjale läbi; vastavalt kursuse õppematerjalile osaleda arutelus Moodle foorumil; valmistada ette ÜRO simulatsiooni seminariks valitud riigi seisu kohta teemal „Laste ja noorte hoolimatusse jätmise ja vägivalla vastased aktsioonid“.
2. Osaleda kõikidel kursuse käigus ettenähtud seminaridel.
3. Sooritada eksamitest Moodle´i keskkonnas.

Kursuse ülesanneteks on:

1. ÜRO simulatsioon teemal „Laste ja noorte hoolimatusse jätmise ja vägivalla vastased aktsioonid“. Ülesande täitmiseks jagatakse üliõpilased paarideks. Paar valib ühe riigi, kes on ÜRO liige. Valmistada valitud riigi kohta ettekanne teemal „Laste ja noorte hoolimatuse jätmise ja vägivald“ ning esitada ÜRO istungi simulatsiooni ajal ettekanne koos ettepanekutega, milliseid aktsioone saab Eesti veel korraldada laste ja noorte hoolimatusse jätmise ja vägivalla vastu. Ülesande täitmise eest on võimalik saada max. 25 punkti.

2. Arutelu teemal „Laste diskrimineerimine“, mis toimub Moodle´i foorumis. Iga üliõpilane peab tutvuma õppematerjaliga ja vastama järgmistele küsimustele. Vastuseid tuleb analüüsida noorsootöö valdkonna seisukohast. Ülesande täitmise eest on võimalik saada max. 15 punkti.

1. Kas Eestis on lapsi, kelle puhul võib rääkida diskrimineerimisest?
2. Kui on, siis kes on need lapsed?
3. Missugused õigused on nendele tagamata?
4. Mis või kes on sellise olukorra põhjustanud?
5. Kuidas olukorda parandada ning kes seda peaks tegema?

3. Seminaridest osavõtt – seminaride ajal toimuvad erinevad ülesanded – debatid, mängud, juhtumitöö. Aktiivse osalemise eest on võimalik saada max. 10 punkti

4. Eksamitest – Moodle´i keskkonnas on test, igal üliõpilasel on ainult üks katse testi sooritamiseks. Test tuleb sooritada kursuse lõpus. Testi küsimused on koostatud vastavalt kursuse õppematerjalidele. Testis on kokku 25 küsimust, iga õige vastus annab 2 punkti. Testi sooritamise aeg on piiratud, max. 45 min. Testi ajal on lubatud kasutada õppematerjali. Ülesande täitmise eest on võimalik saada max. 50 punkti.

Eksam on test. **Eksamile pääsemiseks** on vaja lahendada kõik kursuse tööd, osaleda kõigil seminaridel ning saada min. 30 punkti. Korduseksamile pääsemise tingimuseks on lisaülesannete täitmine – kolme juhtumi analüüs.

Täiendava informatsiooni saamiseks palun kasutage foorumi rubriiki „KKK“.

Lisaks on olemas võimalus pöörduda e-kirja teel Maria Žuravljova poole: Maria Žuravljova, õppejõud, e-post: maria.zuravljova@ut.ee

Tehniliste küsimustega, mis puudutavad tööd Moodle keskkonnas, pöörduda Oleg Shvetsi poole: Oleg Shvets, haridustehnoloog, e-post: Oleg.Shvets@ut.ee tel: 35 60699

Loodan, et kursus pakub huvi ja teeme koostööd lapse õiguste heaks!

Kursuse õppejõud, Maria Žuravljova, sügis 2012

Mis on õigus?

Õigus on loodud inimekäitumise korrastajaks. Seadusandja on õigusaktides sätestanud normid, mille järgimine peaks inimestele endile kasu tooma ning mittejärgimise korral järgneb karistus.

Õigus on sotsiaalse kontrolli vahend, mis seab inimühiskonna liikmetele riigi poolt kindlad raamid, kontrollib inimeste absoluutset vabadust – lubab mingil juhul käituda üksnes teatud viisil ja mitte teisiti. **Õigus** ei loo mitte ainult kohustavaid keeldusid, vaid ka õigustusi inimestele teatud viisil käitumiseks (õiguspäraseks käitumiseks). **Õigus** ei ole midagi sellist, mis saaks seista ühiskonnast väljaspool. **Õigus** toimib sotsiaalses keskkonnas, arenedes ja muutudes, kohanedes ühiskonnaoludega.

Õigust kui nähtust iseloomustab rida tegureid:

- **Õigus** on üldise iseloomuga käitumisnormide kogum. Õigus haarab formaalselt kõiki indiviide, kes on õiguse toimesfääri. Käitumiseeskirjad on adresseeritud kõikidele isikutele.
- **Õigus**normide süsteem on rajatud kindlate printsiipide järgi. **Õigus**normid on süstemaatilistel alustel koondatud õigusaktidesse, õigusharudesse ja allharudesse.
- **Õigus**normide loojaks on pädev institutsioon (näiteks parlament).
- Riik peab lõppastmes **õiguse** täitmist tagama. Mittetäitmisel tagatakse see riigi sunniga. Kui **õigus**norm pole tagatud riigi sunniga, siis ei ole tegemist mitte õigusnormiga, vaid näiteks moraalinormiga. **Õigus**normid põhinevad juriidilisel kohustusel, mille täitmise tagab kõigi suhtes riigi sund.

Iga riigi ja tema õiguse tunnuseks on suveräänsus. Antud riigi õigus kehtib üksnes selle riigi territooriumil ehk selle konkreetse riigi jurisdiktsiooni alal. Riik peab tagama ühiselu korraldatuse ja selle stabiilsuse. Objektiks, mida riik tagab, on kehtiv õigus ehk üldkohustuslikud käitumiseeskirjad (õigusnormid) ning subjektideks, kelle suhtes õigust tagatakse, on isikud, kelle tegusid kehtiv õigus reguleerima peab.

Kaasaegne ühiskond loob erinevates eluvaldkondades jätkuvalt uusi eeldusi ja võimalusi majandustegevuse arendamiseks ning nende realiseerimiseks esitatakse järjest kõrgemaid nõudmisi. Koos sellega suureneb vajadus mitmesuguste suhete õigusliku reguleerimise järele. Seadus ja sellest juhendumine on tsiviliseeritud ühiskonna ning areneva majanduskeskkonna olulisemaid eeltingimusi.

Kuidas tagatakse õiguse toimimist?

Kuna õiguse puhul on tegu üldiste käitumisreeglitega, siis tähendab see seda, et õigusnorm on mõeldud kõikide inimeste jaoks.

Riik peab looma efektiivsed normid, et inimesed neid täidaksid ja oma käitumise neile allutaksid. See tähendab ühelt poolt, et õigusnormide täitmine peab olema tagatud kohaste sanktsioonidega. Inimesed peaksid tundma, et normipärane käitumine on neile endile ka kasulikum kui mitteõiguspärane käitumine. Teiselt poolt peavad õigusnormid ka olema üldise elu loogikaga kooskõlas, et neid oleks võimalik ja mõistlik täita.

Õigusnorme võib liigitada vastavalt nende eesmärkidele:

- **Regulatiivsed õigusnormid** on suunatud ühiskondliku suhte reguleerimisele. Sellised õigusnormid lubavad mingit tegevust, keelavad selle või kohustavad inimesi millekski.
- **Kaitsvad õigusnormid** on juriidilist vastutust kehtestavad ja reguleerivad riiklike kaitsevahendite (sunnivahendite) kasutamist.

Õigusnorm kehtestab selle mõju alla sattujale käitumise vastavad raamid sellega, et määratleb isiku õigused ja kohustused. Kui vastavaid kohustusi ei täideta või neid rikutakse, kohaldatakse rikkujatele sanktsioone. Sanktsiooniga tagab riik õigusnormi toimimist. **Sanktsiooniks** nimetatakse karistust, mida kohaldatakse normirikkujale. Sellisteks sanktsioonideks on näiteks eriõiguse äravõtmine, rahatrnhv, arest, vangistus või juriidilise isiku sundlõpetamine.

Sanktsioonid ei ole aga eesmärgiks iseeneses – nende eesmärgiks on mõjutada inimesi õiguspärasel viisil käituma ning oma ülesannet täidavad nad järelikult kõige paremini siis, kui neid ei tule kellegi peal rakendada. Sanktsioone võib liigitada rakendatavate mõjutusvahendite iseloomu ja neid rakendavate organite järgi. Eristatakse näiteks kriminaalõiguslikke sanktsioone, haldusõiguslikke sanktsioone, distsiplinaarkaristussanktsioone.

Millised õigused on olemas või kuidas jagatakse õigused?

Kõik inimõigused on võimalik jagada kolmeks suureks rühmaks või põlvkonnaks.

1. Loodusõigused – õigus elule, vabadusele ja isiku turvalisusele; õigus mõtete vabadusele, südametunnistusele ja usule jne. Need õigused on igal inimesel sünnist alates, vaatamata sellele, kust ta pärit on, tema rassile jne. Ajalooliselt need õigused tulevad vanast ühiskonnast. Tavaliselt neid õigusi iseloomustatakse „Mitte keegi ei või olla ...“.
2. Sotsiaalsed, majanduslikud ja kultuurilised õigused – õigus tööle ja õigus valida tegevusvaldkond; õigus sotsiaalsele kaitsele; õigus puhkusele ja vabale ajale; õigus haridusele; õigus lastekaitsele; õigus osaleda kultuurses elus jne. Ajalooliselt need õigused saavad alguse XIX saj. lõpus-XX saj. alul. Tavaliselt neid õigusi iseloomustatakse „Igaühel on õigus ...“
3. Kollektiivsed õigused või rahvaõigused – õigus rahule; õigus tervislikule keskkonnale; õigus sotsiaalsele ja majanduslikule arengule.

Samas õigused jagatakse:

1. Inimõigused – moraalsete normide kogum, mis on igal inimestel, vaatamata inimeste rassilistele, rahvuslikele või sotsiaalsetele erinevustele.
2. Kodanikuõigused – juriidilise käitumise meede, mis on kaitstud seadusega, mis on suunatud ainult nende inimeste huvidele, kellel on juriidiline püsivside riigiga.

Ning:

1. Isiklikud vabadused ja õigused.
2. Poliitilised vabadused ja õigused.

Järgmises osas käsitleme inimõigusi põhjalikumalt.

Kordusküsimused:

1. Mis on õigus vastavalt õppematerjalile?
2. Mis on õiguse eesmärk?
3. Millised tegurid iseloomustavad õigust?
4. Kes peab tagama ühiselu korralduse ja selle stabiilsuse?
5. Kellele on mõeldud õigusnorm?
6. Mida tähendavad regulatiivsed õigusnormid?
7. Mida tähendavad kaitsvad õigusnormid?

8. Mida määratleb õigusnorm?

9. Kuidas liigitatakse õigused?

INIMÕIGUSED

Mis on inimõigused?

Inimõigused on igale inimesele kuuluvad kaasasündinud põhiõigused, mis põhinevad inimväärikusel ja mida seetõttu peetakse võõrandamatuteks. See tähendab, et neid ei saa kelleltki ära võtta, kuigi teatud juhtudel saab neid piirata.

Inimõigusi saab teistest, nõ tavalistest, õigustest eristada kolme asjaolu tõttu:

1. Inimõigused on **kõigil** inimestel, olenemata sellest kus nad parajasti viibivad või millist kodakondsust omavad.
2. Inimõigused on kõigil inimestel **võrdselt**.
3. Inimõigustest kinni pidamist saab nõuda ükskõik kellelt, ükskõik mis inimeselt või valitsuselt/riigilt.

Inimõigusi saab jagada poliitilisteks ja kodanikuõigusteks ning majanduslikeks, sotsiaalseteks ja kultuurilisteks õigusteks. Esimene grupp on enam tuntud ja sinna kuuluvad näiteks õigus elule, õigus sõnavabadusele, õigus eraelu puutumatusse. Teise kategooria õigused on abstraktsemad hõlmates näiteks õigust tööle, õigust tervisele, õigust haridusele.

Inimõiguste ajalooline taust

Austus inimõiguste vastu on enamikus kultuurides ammine tõekspidamine. Kaitsetu kaitsmine oli tavaliselt jumala või tema esindajate, s.o. valitsejate ülesanne. Kreeklaste jaoks oli inimene kõige mõõdupuu. Roomlased arendasid välja õigussüsteemi, mille põhiprintsiip oli, et kõik vabad kodanikud (st mitte orjad) on võrdsed. Judaistlik-kristlik traditsioon põhineb vennaarmastusel ja tolerantsil (kümme käsku).

Tänapäevaseid vaateid inimõigustele on mõjutanud ratsionalismi- ja valgustusajastu. On mõistetav, et ühiskondlikust suhtumisest inimolendisse enne seda teatakse väga vähe.

Siiski peetakse tihti esimeseks inimõigusi käsitlevaks dokumendiks Magna Cartat (1215), millega inglise aadel kauples endale prints Johnilt mõningad õigused vahetuskaubana tema troonile pääsemise eest. Muuhulgas keelustab Magna Carta kohtuotsuseta vangistuse.

1689. aastal oli taas kord inglise aadelkond see, kes pani aluse esimesele konstitutsioonilisele monarhile seadustekogumiga Bill of Rihts, mis kärpis kuninga absoluutset võimu, kehtestades hulga põhiseaduslikke õigusi ja kohustusi. Oluline võim oli nüüd parlamendi käes.

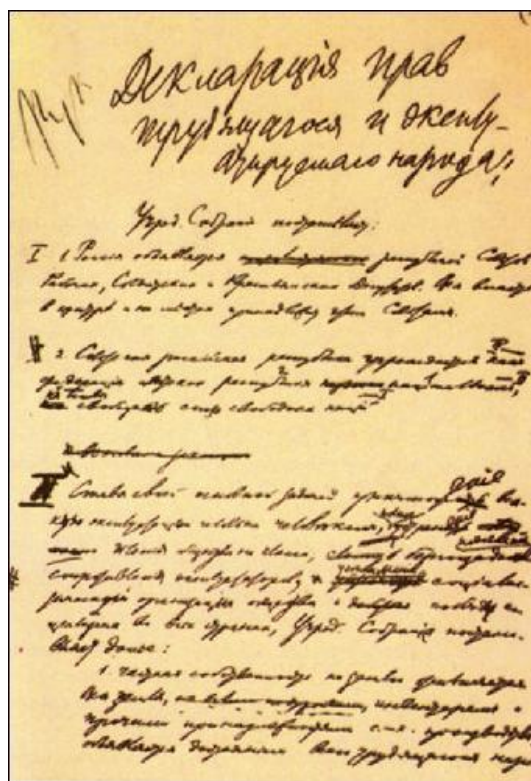

Ameerika revolutsioon inglaste vastu viis iseseisvusdeklaratsiooni vastuvõtmiseni 4. juulil 1776, see sisaldas samu sätteid mis Bill of Rights. Thomas Jefferson talletas deklaratsioonis põhimõtte, et kõik inimesed on loodud võrdsetena ja neil on õigus elule, vabadusele ja õnnepüüdlusele. Jeffersonil ei õnnestunud aga orjuse kaotamine, see kaotati alles 1863. aastal pärast Ameerika kodusõda.

Ameerika revolutsiooni ideed ja saavutused mõjutasid Prantsuse revolutsiooni, mis algas 14. juulil 1789. Koostati inim- ja kodanikuõiguste deklaratsioon. Kuigi deklaratsiooniga kehtestatud õigusi, muuhulgas õigus elule ja omandile, sõna- ja trükivabadusele ning ühinemisvabadusele, teostas peamiselt kodanlus (Karl Marx nimetaks neid isekate õigusteks), oli see õiguste kogum eeskujuks mitme Euroopa ja Lõuna-Ameerika riigi põhiseadusele. Paljud neist õigustest sisalduvad ka 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsioonis.

Sotsiaalsed õigused talletati esimest korda Ekspluateritud Töölisklassi Õiguste Deklaratsioonis Vene revolutsiooni ajal (1917).

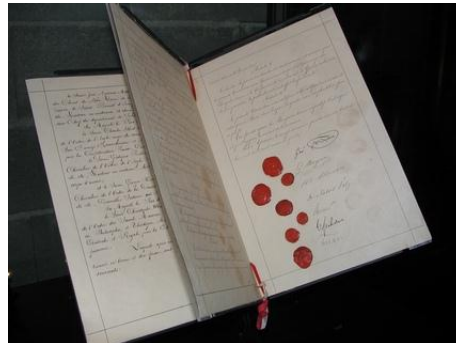

1918. aastal lisati majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised õigused sotsialistliku Venemaa konstitutsiooni, mis kehtestas õiguse tööle, haridusele, elupaigale, tervishoiule ja riigi kohustuse kaasa aidata ühiskonna heaolule.

Kuigi valgustusajastu ideed (mh rahva, mitte kuninga ülilm võim) said rahvusvaheliselt tuntuks ja mõnel isikul (Jefferson, La Fayette, Marx jt) õnnestus inimõigusi teistesse maadesse eksportida, jäid inimõigused siiski kuni 20. sajandi esimese pooleni riigi siseasjaks. Ometi on oluline, et dokumendid, mis algselt olid vaid moraalikoodeksid, omandasid riikide põhiseadustes sätestamise kaudu õigusjõu ja muutusid positiivseid õigusi sisaldavateks normideks.

Esimene Genfi konventsioon (1864), mille koostamise algatas Punane Rist,

ja järgnenud Haagi konventsioon (1899), käsitlesid inimõigusi sõjaseisukorra ajal ning olid esimesteks sammudeks riigiülese kehtivusega inimõiguste sätestamisel.

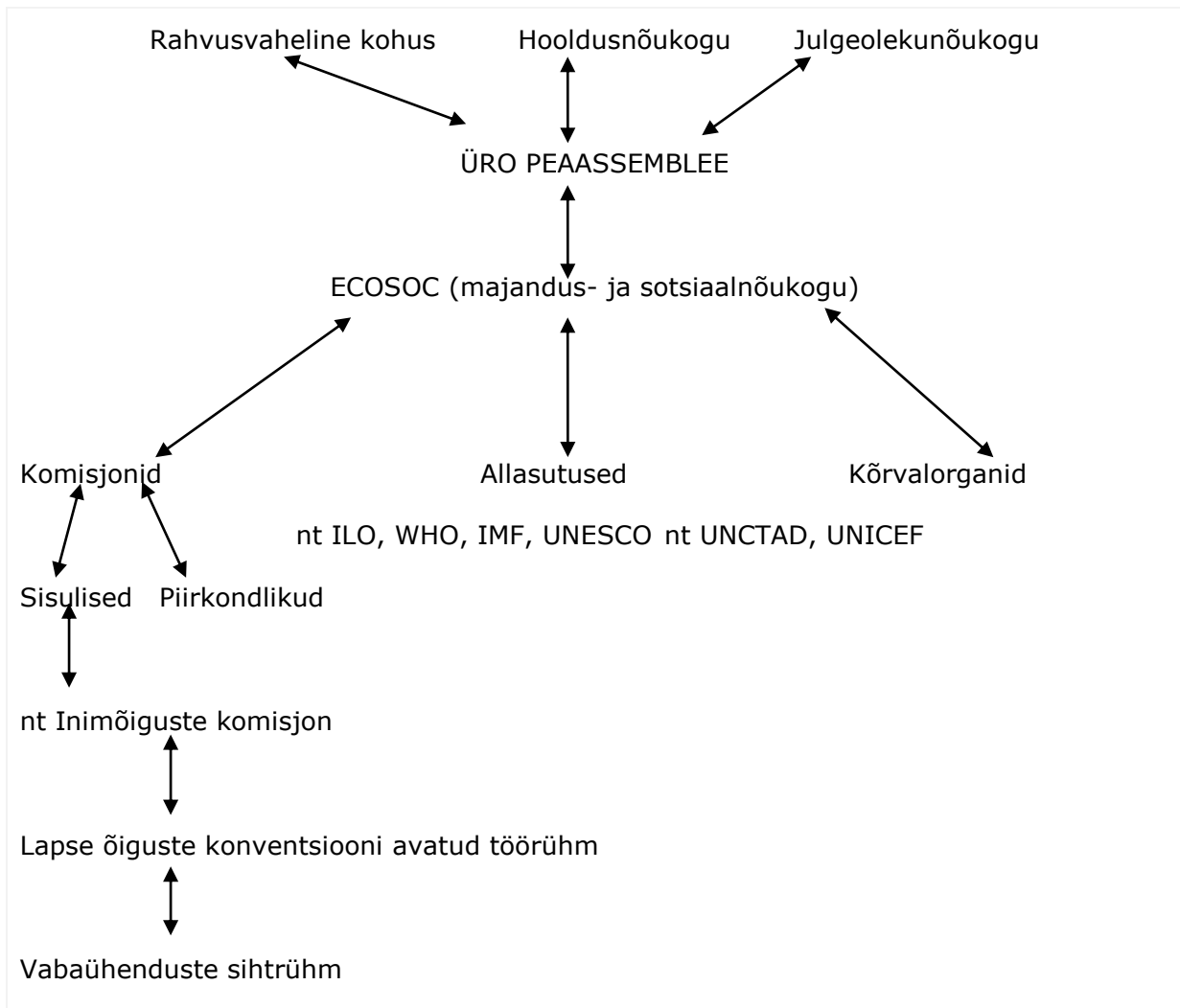

Alles pärast I maailmasõda algas inimõiguste rahvusvahelistumine ning rahvusvaheline üldsus hakkas organiseeruma ja looma vastavaid institutsioone.

1919. aastal asutasid riigid Rahvasteliidu, et säilitada rahu maailmas. Aastal 1926 õnnestus Rahvasteliidul vastu võtta rahvusvaheline orjanduse kaotamise konventsioon. Rahvasteliidu peamise eesmärgi – II maailmasõja ärahoidmise – saavutamine aga ebaõnnestus.

Aastal 1945, kohe pärast II maailmasõda, loodi Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO). Selle eesmärk on säilitada rahvusvaheline rahu ja julgeolek ning edendada rahvusvahelist majandus-, sotsiaal-, kultuuri- ja humanitaarkoostööd. Organisatsiooni tegevuse aluseks on ÜRO põhikiri. Organisatsiooni peakorter asub New Yorgis. Põhikiri jõustus 24. oktoobril 1945. Seda päeva tähistatakse ÜRO päevana. Liikmesriike on 193. ÜRO töökeelteks on inglise, prantsuse, hispaania, hiina, araabia ja vene keel.

Ühendatud Rahvaste Organisatsiooni süsteem:

- ILO – Rahvusvaheline Tööorganisatsioon - <http://www.hot.ee/i/iloestonia/>
- WHO – Tervishoiuorganisatsioon - <http://www.who.int/en/>
- IMF – Rahvusvaheline Valuutafond

- UNESCO – Ühinenud Rahvaste Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon - <http://www.unesco.ee/>
- UNCTAD – Kaubanduse ja Arengukonverents - <http://www.vm.ee/?q=node/4675>
- UNICEF – ÜRO Rahvusvaheline Laste Hädaabi Fond - <http://www.unicef.ee/>

Rohkem infot ÜRO-st siit - http://www.un.estemb.org/est/yro_ajaloost

Vaevalt kolm aastat pärast asutamist, 10. detsembril 1948 võttis ÜRO peaassamblee peaaegu ühehäälselt vastu inimõiguste ülddeklaratsiooni. Inimõiguste ülddeklaratsioon lisab kaalu traditsioonilistele inimõigustele (poliitilistele ja kodanikuõigustele), käsitledes ka majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi. Deklaratsioon on kaalukas moraalikoodeks, kuid mitte seadus. Üleminek deklaratsioonilt siduvatele õigusnormidele võtab aega. Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvaheline pakt ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt võeti vastu alles 1966. aastal 1948. aasta deklaratsiooni ja kahte 1966. aasta pakti nimetatakse koos rahvusvaheliseks inimõiguste seaduseks. Tegu on kõige tähtsamate inimõigusi käsitlevate dokumentidega.

Vaadake videot inimõiguste universaalsusest

<http://www.youtube.com/watch?v=5TAWMjH3-4U> ja vastake küsimustele:

1. Milles seisneb inimõiguste universaalsus?
2. Mida uut saite teada, mida Te varem ei teadnud?

Täiendavaks materjaliks video vene keeles

http://www.youtube.com/watch?v=s_tnE9NfMI4

Inimõigusi käsitlevate dokumentide arvu kiire kasv:

- ✓ 1948: inimõiguste ülddeklaratsioon;
- ✓ 1950: Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon ja selle protokollid;
- ✓ 1951: pagulasseisundi konventsioon ja 1967. aasta pagulasseisundi protokoll;
- ✓ 1952: naiste poliitiliste õiguste konventsioon;
- ✓ 1954: kodakondsuseta isikute staatuse konventsioon;
- ✓ 1959: lapse õiguste deklaratsioon;
- ✓ 1961: Euroopa sotsiaalharta (muudetud ja täiendatud 1996);
- ✓ 1965: rahvusvaheline konventsioon rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta;
- ✓ 1966: kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt;
- ✓ 1966: majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvaheline pakt;
- ✓ 1969: Ameerika inimõiguste konventsioon;

- ✓ 1970: vaimupuudega inimeste õiguste deklaratsioon;
- ✓ 1973: apartheidikuriteo tõkestamise ning selle eest karistamise rahvusvaheline konventsioon;
- ✓ 1975: Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsi Helsingi lõppakt;
- ✓ 1976: konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta;
- ✓ 1981: inimeste ja rahvaste õiguste Aafrika harta;
- ✓ 1983: Araabia Riikide Liiga inimõiguste islami ülddeklaratsioon;
- ✓ 1985: kuriteo ja võimu kuritarvitamise ohvrite õigusemõistmise põhimõtete deklaratsioon;
- ✓ 1985: ÜRO miinimumreeglid noorsoo kohtumõistmise juhtimiseks (Pekingi reeglid);
- ✓ 1987: ohvriabi ja ohvriks langemise ennetamist käsitlev soovitus nr R(87)21;
- ✓ 1989: lapse õiguste konventsioon;
- ✓ 1990: lapse õiguste ja hoolekande Aafrika harta;
- ✓ 1992: Euroopa lapse õiguste hartat käsitlev Euroopa Parlamendi otsus;
- ✓ 1992: keskkonna ja arengu Rio deklaratsioon (Agenda 21);
- ✓ 1996: lapse õiguste teostamise Euroopa konventsioon;
- ✓ 2000: lapse õiguste konventsiooni laste müügi, lasteprostitutsiooni ja – pornograafiat käsitlev fakultatiivprotokoll;
- ✓ 2000: lapse õiguste konventsiooni laste osalust relvakonfliktis käsitlev fakultatiivprotokoll.

Inimõigused (mitteamendav loetelu):

- Õigus elule
- Õigus olla kaitstud piinamise, ebainimliku ja alandava kohtlemise eest
- Õigus isiku- ja tegevusvabadusele
- Õigus õiglasele kohtulikule arutelule
- Õigus mõtte ja südametunnistuse vabadusele
- Õigus perekonnaelu puutumatusse

Inimõiguste tunnused:

- Universaalsed
- Võõrandamatud
- Mitte-hierarhilised
- Omavahel seotud

Palun tutvuge Inimõiguste ülddeklaratsiooniga-

http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/est.pdf

Inimõiguste järgimisel sisaldub ka kohustus austada teiste isikute ja isikute rühmade inimõigusi. Inimõigused reguleerivad inimese ja riigi (avaliku võimu) vahelisi suhteid. Inimõiguste mõistet kasutatakse õiguste kogumi tähenduses ja teemade käsitluses lähtutakse inimõiguste kataloogipõhisest loetelust. Inimõigused on samuti arengus, nagu ühiskonnad ja riigidki, seega tuleb ka inimõigusi käsitleda kooskõlas arengutega maailmas.

Sageli kasutakse inimõiguste termini kõrval ka põhiõiguste terminit, mis aga oma sisult ongi inimõigused. Põhiõiguste termin on enamasti levinud Euroopa õigusruumis, nii Euroopa Nõukogus kui ka Euroopa Liidus.

Eestis on inimõiguste kaitse aluseks Eesti Vabariigi Põhiseadus ja üheks olulisemaks valvuriks õiguste kaitsmisel on kohtute kõrval Õiguskantsler. Eesti Vabariigi põhiseaduse II peatükk sätestab põhiõigused, vabadused ja kohustused. Põhiseaduses loetletud põhiõigused ja vabadused tagatakse Eestis kõigile Eesti kodanikele kui ka Eestis viibivatele välisriikide kodanikele ja kodakondsuseta isikutele. Inimõigused on üldkehtivad ja kodanikuõigused kui inimõigused tagatakse siseriiklike õigusaktidega riigi kodanikele.

Palun tutvuge Eesti Vabariigi Põhiseadusega-

<https://www.riigiteataja.ee/akt/633949>

Täiendavaks tutvumiseks ka EV Põhiseaduse ekspertkomisjoni lõpparuandega -

<http://www.just.ee/10716>

Õiguskantsler - on põhiseaduse kohaselt ainuisikuline ja sõltumatu põhiseaduslik institutsioon. Õiguskantsleri institutsioon ei ole seadusandliku, täidesaatva ega kohtuvõimu osa, ta ei ole poliitiline ega õiguskaitseasutus. Õiguskantsleri nimetab ametisse Riigikogu Vabariigi Presidendi ettepanekul seitsmeks aastaks. Õiguskantsler esitab kord aastas Riigikogule oma tegevuse ülevaate.

Õiguskantsler ühendab endas põhiseaduslikkuse järelevalvaja ja üldise petitsiooniorgani funktsioonid. Niisugune kombineeritud pädevus on rahvusvahelises plaanis ainulaadne.

Õiguskantsleri peamine põhiseadusest tulenev ülesanne on kontrollida, et seadused ja määrused oleksid põhiseaduse ja teiste seadustega kooskõlas.

Õiguskantsleri seadusest tulenevad ülesanded on kontrollida, et:

- avalikke ülesandeid täitvad asutused ja ametnikud ei rikuks inimese põhiseadusest tulenevaid õigusi ja vabadusi, seadusi ja teisi õigustloovaid akte ning hea halduse tava;
- kinnises asutuses viibivat inimest ei koheldaks alandavalt, julmalt ega ebainimlikult;
- laste õigused oleksid kaitstud, laste õigusi puudutavad seadused oleksid põhiseadusega kooskõlas ja lasteasutuste tegevus oleks seaduslik. Õiguskantsler tegeleb laste õiguste edendamise ja teavitustööga.

Õiguskantsleri teised seadustest tulenevad ülesanded on:

- anda arvamusi Riigikohtule põhiseaduslikkuse järelevalve menetlustes;
- vastata Riigikogu liikmete arupärimistele;
- vastata Riigikogu liikmete kirjalikele küsimustele;
- teha ettepanekuid puutumatus eä ravõtmiseks;
- algatada distsiplinaarmenetlusi kohtunike suhtes;
- lahendada diskrimineerimisvaidlusi;
- anda arvamusi õigustloovate aktide eelnõudele.

Rohkem infot ja kontakt: <http://oiguskantsler.ee/et>

Rahvusvahelisel tasandil on inimõigused kaitstud mitmete lepingute ja organisatsioonide kaudu. Inimõiguste kaitset sellel tasandil saab jagada kaheks: **institutsionaalne** (kaitse, mida pakuvad erinevad rahvusvahelised organisatsioonid läbi oma asutuste) ja **lepinguline** (kaitse, mille osas on riigid omavahel kokku leppinud erinevate lepingute kaudu).

Institutsionaalne: inimõiguste olukorra osas Eestis on Eesti valitsusel kohustused põhiliselt kahe suurema organisatsiooni ees – Euroopa Nõukogu ja ÜRO. Eesti on laias laastus tegev kahes suuremas inimõigustega tegelevas rahvusvahelises organisatsioonis – ÜRO ning Euroopa Nõukogu (lisaks näiteks Euroopa Liidule ja OSCE-le, mille tegevus puudutab samuti suuremal või vähemal määral inimõigusi). Nii ÜRO-s kui Euroopa Nõukogus on mitmeid institutsioone, mis aeg-ajalt külastavad Eestit, et kontrollida selle

inimõiguste olukorda, nõuavad aruandeid inimõiguste olukorra kohta Eestis või koguvad muud moodi infot Eesti kohta.

Euroopa Nõukogu

- Rassismi ja sallimatuse tõkestamise Euroopa komitee (ECRI) – see on sõltumatu organ, mis jälgib inimõiguste austamist ning on spetsialiseerunud rassismi ja sallimatuse küsimustele. Aruanded Eesti kohta on saadaval http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Estonia/Estonia_CBC_en.asp
- Piinamisvastane komitee (CPT) – aruanded visiitidest ja valitsuse vastused on saadaval põhiliselt <http://www.cpt.coe.int/en/states/est.htm>
- Inimõiguste volinik
- Memorandum: 2004. aasta soovitude täitmisel tehtud arengute hinnang, 11.07.2007, saadaval <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1163131&Site=CommDH&BackColorInternet=FEC65B&BackColorIntranet=FEC65B&BackColorLogged=FFC679>
- Aruanne Eesti visiidi kohta 27.-30.10.2003, 12.02.2004, saadaval <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=112789&Site=CommDH&BackColorInternet=FEC65B&BackColorIntranet=FEC65B&BackColorLogged=FFC679>
- Euroopa Inimõiguste Kohus - http://www.echr.coe.int/echr/Homepage_EN
Juhendid eesti ja vene keeles - <http://www.vm.ee/?q=taxonomy/term/229>
- Parlamentaarne Assamblee – dokumendid mis puudutavad Eestit on saadaval inglise keeles.

Lepinguline - Rahvusvahelised lepingud

Mitmete nende lepingute kohaselt on alla kirjutanud riigid **kohustatud esitama aruandeid nende täitmise kohta** ning mõned võimaldavad ka **üksikisikutel esitada kaebusi** oma riigi vastu. Nende aruannete ja kaebuste läbivaatamiseks on konkreetsete lepingute kõrvale loodud lepingukomiteed või isegi kohus nagu see on Euroopa inimõiguste konventsiooni puhul.

Eesti poolt esitatud aruanded võimaldavad näha Eesti ametiasutuste seisukohti mitmetes inimõigusküsimustes ning nende nägemusi inimõiguste olukorrast Eestis. Samas protokollid, mis kajastavad nende aruannete arutlusi lepingukomiteedes ning komiteede lõppsoovitused Eestile demonstreerivad inimõiguste olukorda Eestis nagu seda võib näha väljastpoolt.

Siin saad täieliku ülevaate inimõiguslastest lepingutest, millele Eesti on alla kirjutanud. Samuti leiab siit nimekirja aruannetest, mida Eesti on esitanud, asjakohased dokumendid lepingukomiteedelt ning kui eksisteerib läbivaadatud kaebusi Eesti vastu, siis ka need.

Olulisemate lepingutega ÜRO tasandilt saate tutvuda siit -

<http://humanrights.ee/inimoigused/lepingud/>

Olulisematega lepingutega Euroopa Nõukogu tasandil saate tutvuda siit -

<http://humanrights.ee/inimoigused/organisatsioonid/>

Eestis inimõiguste valdkonnas tegutsevad organisatsioonid on:

1. Inimõiguste instituut - on Eesti kõige esimene ja pikaajalisem aktiivselt inimõiguste kaitsega tegelev sõltumatu organisatsioon. Instituut asutati 10. detsembril 1992. aastal, rahvusvahelisel inimõiguste päeval. Instituudi asutamise algataja ja esimene patroon oli president Lennart Meri.

Nii Eesti-sisene kui rahvusvaheline koostöö on Instituudi olulisteks tegevusvaldkondadeks. Silmapiiril on täiendavad inimõigustega tihedalt seonduvad teemad – julgeolek, internet, mitmed sotsiaal- ja elatusasemeküsimused. Tähtis koht Instituudi tegevuses on koolitusel ja inimeste nõustamisel.

Instituut jälgib nii Eestis kui kogu maailmas inimõiguste alast olukorda erinevates valdkondades ning annab vajadusel panuse nende õiguste selgitamisel ja nende rikkumise takistamisel. Rohkem infot ja kontakt: <http://www.eihr.ee/>

2. Inimõiguste keskus - (EIK) on avalikes huvides tegutsev sõltumatu sihtasutus, mille eesmärk on edendada inimõiguste kaitset Eestis ja mujal.

Keskuse missioon on aktiivselt edendada inimõiguste kaitset Eestis läbi inimõigusi puudutavate poliitikate ja õiguse arendamise kasutades avalikkuse teavitamist, avalikke arutelusid, nõustamist, lobitööd ning strateegilist jagelemist. Keskus on inimõiguste olukorra kohta Eestis kontaktiks nii Eestis kui väljaspool. Rohkem infot ja kontakt: <http://humanrights.ee/>

Põhjalikumalt Inimõiguste tegevustega Eestis saate tutvuda siit -

<http://www.vm.ee/?q=node/9111>

Põhiseaduses sisalduvad õigused ja vabadused on üldjuhul igaühe õigused ja vabadused, see tähendab, et põhiseaduses toodud õigused ja vabadused on nii lastel kui täiskasvanutel, enamasti nii kodanikel kui mittekodanikel (erand nn poliitilised õigused).

Soovituslik tutvumiseks ka Inimõiguste ÜRO lehekülg, on saadaval inglise ja ka vene keeles - <http://www.ohchr.org/EN/Pages/WelcomePage.aspx>

Seminar – Inimõigused

1. Debatid – käsitleme erinevaid eluolukordi, mis on seotud inimõigustega. Õppejõud küsib üliõpilaste arvamust aktuaalsete teemade kohta, iga üliõpilane peab valima oma positsiooni, kas „jah“ või „ei“. Oma positsiooni valikut tuleb põhjendada kasutades inimõiguste deklaratsiooni, EV põhiseadust.

2. ÜRO simulatsioon – toimub ÜRO istung, teemaks on „Laste ja noorte hoolimatusse jätmise ja vägivalla vastased aktsioonid“. Arutleme istungil koos, mida iga riik teeb, ja mida saab Eesti veel teha. Ülesande täitmiseks tuleb üliõpilased jagada paarideks, valida üks riik, kes on ÜRO liige. Tutvuda enne seminari toimumist valitud riigi olukorraga teemal „Laste ja noorte hooletuse jätmise ja vägivald“, samas tutvuda, mida riigid on juba teinud selles osas ja pakkuda, milliseid aktsioone saab Eesti veel korraldada laste ja noorte hooletusse jätmise ja vägivalla vastu.

LAPSE ÕIGUSED

Mis on lapse õigused?

Lapsele kuuluvad peaaegu kõik õigused, mis täiskasvanutele ning lisaks kuuluvad veel täiendavad, tema ealisest iseärasustest tulenevad õigused.

Lapse õiguseid ja kohustusi reguleerivad Eestis peamiselt järgmised õigusaktid:

1. Põhiseadus - <https://www.riigiteataja.ee/akt/127042011002> - Põhiseaduses on muuhulgas toodud üldised väärtuspõhimõtted ning sealt tulenevad kehtestatavate regulatsioonide eesmärgid ja põhimõtted.
2. Lastekaitse seadus - <https://www.riigiteataja.ee/akt/121032011050> - Seadus sätestab lastekaitse üldpõhimõtted (nt lapse parimate huvidega arvestamise kohustuse), loetleb lapse rahvusvaheliselt tunnustatud õigused ja kohustused ning reguleerib lastekaitset korraldavad subjektid. Lastekaitse seadust tuleb uuendada, seda soovitab ka ÜRO.
3. ÜRO lapse õiguste konventsioon ja selle lisaprotokollid
4. Perekonnaseadus - <https://www.riigiteataja.ee/akt/127062012012> - Sätestab vanemate ja laste vahelised põhiõigused ja -kohustused, sealhulgas ülalpidamiskohustuste regulatsiooni; üldise eestkoste, hoolduse ning lapsendamise korralduse. Kehtestab ka lapse perekonnast eraldamise regulatsiooni.
5. Sotsiaalhoolekande seadus - <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122011047> - Annab üldised alused ja põhimõtted laste, samuti puuetega laste hoolekande korraldusele, sätestab laste suhtes osutatavate hoolekande teenuste liigid, nende osutamise tingimused (või volitusnormid nende tingimuste kehtestamiseks) ning nende tagamise eest vastutajad ja finantseerimise allikad.
6. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus - <https://www.riigiteataja.ee/akt/13337919> - Seadus määrab kindlaks riigi ja kohaliku omavalitsuse (munitsipaalomandis oleva) põhikooli ja gümnaasiumi õigusliku seisundi ja töökorralduse. Põhikool on üldhariduskool, mis loob võimalused põhihariduse omandamiseks ja koolikohustuse täitmiseks. PGS § 9 lõige 2 sätestab, et koolikohustuslik on laps, saanud enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit seitsmeaastaseks. Isik on koolikohustuslik kuni põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni.

ÜRO lapse õiguste konventsiooni ajalugu

1924 – Ühinenud Rahvaste deklaratsioon lapse õiguste kohta nn. Genfi deklaratsioon. Genfi deklaratsioon on oma tekke põhjustest tulenevalt selgelt kaitsva iseloomuga dokument. Esimene maailmasõda oli jätnud miljoneid lapsi kahetsusväärsetesse oludesse. 1920. aastal otsustasid fondi Päästke Lapsed president Eglantyne Jebb ja Rahvusvaheline Punase Risti Komitee luua organisatsiooni Päästke Lapsed Rahvusvahelise Liidu. Õige pea oli sel rahvusvahelisel organisatsioonil arvukalt kohalikke esindusi, mis tegelesid laste sõjajärgse halva olukorraga.

Oluline on märkida, et organisatsiooni viis põhieesmärki pandi kirja viiepunktilise programmina lapse õiguste deklaratsioonis.

1. Lapsele peab tema nii normaalseks kehaliseks kui ka hingeliseks arenguks andma vajalikud vahendid.
2. Näljast last tuleb toita, haiget last tuleb aidata, ekslev laps tuleb teele juhatada, orbu ja kodutut last tuleb abistada ning anda talle peavarju.
3. Häda korral peab laps saama esimesena leevendust oma olukorrale.
4. Lapsel peab olema võimalik teenida elatist ja ta peab olema kaitstud igasuguse eksploateerimise eest.
5. Last tuleb kasvatada teadmises, et ta peab kasutama kõiki oma võimeid igasuguse ligimese hüvanguks.

Lihtsa sõnastusega, mis tegelikult ei viita õigusele kui sellistele, toob deklaratsioon esile täiskasvanute kohustused laste ees. Last kaitsti kui õigustega isikut, kuid deklaratsioonis nimetatud õiguste maksmapanekul jäi ta täiskasvanust sõltuvaks.

Kuigi sisuliselt võtab deklaratsioon kaitsva hoiaku Esimese maailmasõja tagajärgede suhtes (füüsiline hooletussejätmine, alatoitus, katkenud haridustee, majanduslik eksploateerimine jmt), läheb see veelgi kaugemale. Deklaratsioon rõhutab sotsiaalseid ja majanduslikke vajadusi (õigusi), mis ulatuvad üle tavapärase põhi- ja poliitiliste õiguste.

1924. aastal võeti deklaratsioon vastu ja kuulutati pidulikult välja Rahvasteliidu Peaassambleel. Sestsaadik tuntakse seda Genfi deklaratsioonina.

Kümme aastat hiljem, aastal 1934, kinnitas Rahvasteliidu Peaassamblee deklaratsiooni uuesti ja riigid lubasid rakendada selle põhimõtteid oma õigusaktides. Esimest korda ajaloos muutusid laste õigused tänu konventsioonile rahvusvahelise õiguse mõisteks, ehkki mittedivulge õiguse vormis. Deklaratsioonist sai kõigi tulevaste lapse õigusi käsitlevate rahvusvaheliste õigustloovate ettevõtmiste nurgakivi.

- ✓ 1948 – ÜRO Inimõiguste ülddeklaratsioon
- ✓ 1959 – ÜRO Lapse õiguste deklaratsioon
- ✓ 1966 – Kodaniku ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt
- ✓ 1966 – Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvaheline pakt
- ✓ 1979 – Rahvusvaheline lapse aasta; Lapse õiguste komisjoni väljatöötamise töögrupi moodustamine
- ✓ 1989 – Lapse õiguste konventsiooni vastuvõtmine ÜRO Peaassamblee poolt (20 november)
- ✓ 1990 – 2 septembril jõustub ÜRO lapse õiguste konventsioon selle ratifitseerinud riikide suhtes
- ✓ 1991 – 20 november jõustub Eesti suhtes ÜRO lapse õiguste konventsoon

LÕKiga (Lapse õiguste konventsioon) ühinenud riigid on kohustatud oma jurisdiktsiooni all viibivatele lastele tagama:

1. tüüpilised tsiviilõigused ja vabadused (siin all: õigus nimele, kodakondsusele, identiteedile; õigus sõna-, mõtte-, usu-, ühinemise- ja väljendusvabadusele; samuti õigus informatsioonile, privaatsusele; õigus mitte olla piinamise ja/või ebainimliku ja/või julma kohtlemise ohver);
2. õiguse turvalisele pere- ja/või alternatiivse hoolduse keskkonnale (siin all: õigus mitte olla põhjendamatult vanematest lahutatud; õigus ühineda oma perekonnaga; õigus olla kaitstud ebaseadusliku äraviimise eest; õigus olla

ülalpeetud vanemate, selle võimatuse korral asendusvanemate või riigi poolt; õigus erilisele kohtlemisele ja abile perekeskkonna puudumise korral; õigus olla kaitstud peresisesest vägivaldast eest ning õigus saada nõustamisteenuseid ja muud abi sellise vägivaldast esinemise korral);

3. õiguse tervisele ja heaolule (siin all: puudega lapse õigus olla integreeritud ühiskonda ja saada erilist toetust; õigus heale tervisele ning tervishoiuteenuste kättesaadavusele; õigus sotsiaalkindlustusele ning sotsiaalteenuste kättesaadavusele; õigus lapse igakülgse arengu ja heaolu kindlustamiseks vajalikule elatustasemele);
4. õiguse haridusele, vabale ajale ning kultuurilisele tegevusele (siin all: õigus haridusele, sealhulgas kutseharidusele ja nõustamisele (sh puuetega laste õigus nimetatule); õigus sellele, et haridus annab aluse lapse edasisele täisväärtuslikule elule; õigus jõudeajale ning erinevatele kultuurilistele ja sportlikele tegevustele);
5. õiguse erilisele kaitsele ja kohtlemisele ning viimast eriti lapse viibimisel ohusituatsioonides (siin all: pagulase ning sõjategevusse kaasatud või selle all kannatava lapse õigus erilisele kaitsele, sealhulgas sotsiaalsele ja psühholoogilisele abile ning reintegratsioonile; süüdistatava lapse õigus erilisele kohtlemisele kriminaal- või väärteoprotsessi raames ning kinnipidamisasutuses, sealhulgas õigus ausale, kiirele ning lapse huve arvestavale menetlusele; õigus kaitsele igasuguse väärkohtlemise eest; eelkirjeldatud situatsioonides oleva või olnud lapse õigus nõustamis- ja rehabiliteerimisteenustele; vähemusgruppi (keeleline, rassiline vm vähemus) kuuluva lapse õigus samadele õigustele, mis on teistel lastel, samuti õigus oma keele, kultuuri ja päritolu tundmisele).

Milleks on vaja lapsele tagada nn erilised lapse õigused?

ÜRO lapse õiguste konventsiooni aluspõhimõtteks on tagada iga lapse õigus maksimaalsele võimalikule arengule ja heaolule. Kaugemaks eesmärgiks on tagada, et lapsest kasvaks haritud ja enesega edukalt toimetulev täiskasvanu. Kui me tagame lapsele maksimaalse võimaliku arengu ja heaolu, siis me tegelikult aitame kaasa nn kaugema eesmärgi saavutamisele ehk sellele, et lapsest tuleks enesega toimetulev haritud täiskasvanu.

Lapse õigusi võib nende realiseeritavuse järgi jagada kahte põhilisse gruppi:

1. Lapse subjektiivsed õigused (kohtulikult realiseeritavad) – nt lapse õigus, et vanem teda üleval peaks

2. Lapse õigused, mille tagamise poole peab püüdlema (ei ole kohtulikult realiseeritavad) – nt lapse õigus suhelda mõlema vanemaga

Lapse õiguste konventsiooni põhiprintsiibi – kõik lapsed on võrdväärsed (mittediskrimineerimine) järgmine.

Mittediskrimineerimine on ÜRO Lapse õiguste komitee poolt määratletud üheks neljast konventsiooni põhiprintsiibist.

Printsiip väljendab mõtet, et kõik konventsiooniga sätestatud õigused kuuluvad tingimusteta igale lapsele. Osalisriigil lasub kohustus kaitsta lapsi igasuguse diskrimineerimise eest ja samal ajal teha lapse õigused laialdaselt teatavaks ühiskonnas.

Diskrimineerimine võib olla praktiseeritud valitsuste poolt, täiskasvanute poolt laste suhtes, aga samuti võib diskrimineerimine aset leida kogukondade vahel, laste gruppide vahel. Diskrimineerimine võib olla otsese kaalutletud tegevuse tagajärg, samuti võib see aset leida tahtmatult tänu ükskõiksusele, tundetusele ja teadmatussele. Diskrimineerimine võib toimuda seaduste, ametkondlike suhtumiste, meediakanalite ja valitsuste tegevuse ning tegevusetuse kaudu. Samuti võivad diskrimineerimise põhjuseks olla eelarvamused, hoiakud ja traditsioonid.

Konventsiooni põhiprintsiibina on mittediskrimineerimise printsiibi järgimine tähtis iga konventsiooni artikli rakendamise puhul s.h. tervist, haridust, elutaset ning riskigruppi kuuluvate laste kaitset käsitlevate artiklite puhul. Konventsiooni osalisriigid on kohustatud kasutusele võtma kõik meetmed, et teadvustada diskrimineerimise oelmasolu ning seda kaotada.

Millised asjaolud põhjustavad laste diskrimineerimist?

Lapse õiguste komitee poolt riikide raportite põhjal välja toodud asjaolud, mis põhjustavad laste diskrimineerimist:

- Lapse sugu
- Puue
- Rass, rassism
- Ksenofoobia

- Etniline päritolu
- Seksuaalne orientatsioon
- Keel
- Sünni mitteregistreerimine
- Mitmikuna sündimine
- Ebausk – („õnnetust toov sünnikuupäev“, vales asendis sündinu jne.)
- Laste sündimust piirav poliitika (nt „ühe-lapse poliitika“)
- Orvud
- Elukoht – (erinevused regioonide vahel, maapiirkond, tööstuspiirkond, slummid, ümberasustamine, alternatiivsele hooldusele paigutamine, etnilistel põhjustel alternatiivsele hooldusele paigutamine, kodutus, vanemate poolt hülgamine, institutsioonides elavad lapsed, tänavalapsed)
- Alaealiste õigusrikkujate karistussüsteem, vanglad
- Relvastatud konfliktid, sõjategevus
- Lapstööjõu rakendamine
- HIV/AIDS
- HIV/AIDS-i põdevad vanemad
- Alaealised emad
- Vähemused
- Immigrantide lapsed
- Illegaalsete immigrantide lapsed
- Migrant tööliste lapsed
- Põgenikud, asüüli taotlevad lapsed
- Looduskatastroofid
- Vaesus
- Ebavõrdne riigitulu jaotamine
- Sotsiaalne staatus
- Muutused majanduses
- Vanemate sotsiaalne, varanduslik seisund
- Vanemate usk

- Religioonil põhinevad isiku staatust sätestavad seadused
- Väljaspool abielu sündinud lapsed
- Üksikvanemate lapsed
- Perekonnad, kus vanemad kuuluvad erinevasse rahvusse, religiooni, etnilisse gruppi.

Küsimused aruteluks:

1. Kas Eestis on lapsi, kelle puhul võib rääkida diskrimineerimisest?
2. Kui on, siis kes on need lapsed?
3. Missugused õigused on jäänud neile tagamata?
4. Mis või kes on sellise olukorra põhjustanud?
5. Kuidas olukorda parandada ning kes seda peaks tegema?

ÜRO lapse õiguste konventsioon – rakendusvõimalused töös lastega

Komitee on välja töötanud LÕKi rakendusmeetodid, milliseid peaks kindlasti arvestama ka lastekaitse regulatsioon.

Seadusandlikud meetodid:

1. Riigis kehtivad õigusaktid, tavad, aga ka reaalne praktika peavad olema kooskõlas LÕKi sätte ja mõttega, muuhulgas tähendab see kohustust teha pidevat järelevalvet, et vastuvõetavad õigusaktid, poliitika ja programmid oleksid LÕKi sätte ja mõttega kooskõlas;
2. Maksimaalsel võimalikul määral peab katsuma ühineda laste kaitseks väljatöötatud rahvusvaheliste õigusaktidega ning garanteerida neis sätestatud õigused realselt lastele;
3. Lapsele tuleb tagada LÕKis sätestatud õigused kui subjektiivsed õigused – st muuta LÕKis sätestatud õigused kohtulikult realiseeritavaks;
4. LÕKi põhiprintsiibid (artiklid 2, 3, 6, 12) peavad olema kajastatud siseriiklikes õigusaktides ning nendega tuleb arvestada kõigi last puudutavate otsuste tegemisel;
5. LÕK peab olema inkorporeeritud siseriiklikku õigusesse;

6. Tungiv soovitus on koondada lapse õiguste alane regulatsioon ühte siseriiklikku õigusakti ning välistada regulatsiooni killustatus erinevate õigusaktide vahel;
7. Lapse õiguste ja parimate huvide printsiip tuleks võimalusel kajastada põhiseaduses;

Administratiivsed ja teised meetodid:

1. Tuleb koostada riiklik lapse õiguste strateegiline alusdokument, mis sätestab lapse õiguste kaitse tagamiseks planeeritavad tegevused ning näeb ette tegevuste eest vastutavad institutsioonid ning rahalised ressursid;
2. Tuleb luua ministeeriumide, samuti erinevate haldustasandite (maavalitsus, kohalik omavalitsus (KOV) vahelised lapse õiguste koordineerimise ja edendamise komisjonid/ töögrupid;
3. Erinevate poliitikate, tegevusprogrammide ja õigusaktide vastuvõtmisel tuleb koostada lastele osaks saava mõju analüüs (*child impact analysis*);
4. Tuleb tagada riigi ja kohalike omavalitsuste eelarvete analüüs ning lapse huvide arvestamine eelarvepoliitika kavandamisel;
5. Tuleb tagada efektiivne järelevalve ja statistika kogumine laste ja lapse õiguste tagatuse kohta, sealhulgas valitsuse ja iseseisva lapse õiguste tagamise institutsiooni aruanne parlamendile lapse õiguste tagatuse kohta;
6. Tuleb tagada kodanikuühiskonna aktiivne osalemine lapse õiguste kaitse alases tegevuses ning üle-üldine ühiskonna teavitamine lapse õigustest ja lapse kaitse vajadusest;
7. Tuleb tagada sõltumatu lapse õiguste tagamise ja järelevalve institutsiooni olemasolu;
8. Tuleb tagada rahvusvaheline koostöö lapse õiguste tulemusliku rakendamise garanteerimiseks.

Kokkuvõtteks tuleb öelda, et LÕKi ratifitseerinud riigil on kohustus Komitee poolt soovitatud rakendusmeetodeid ning enda poolt välja töötatud meetodeid (erinevad siseriiklikud rakendusaktid jms) kasutades tagada igale oma jurisdiktsiooni all viibivale lapsele riigi majanduslikke võimalusi arvestades maksimaalsel võimalikul määral LÕKis sätestatud õigused. Seega peab riigi tegevus keskenduma mitte niivõrd LÕKis toodud õiguste ümberloetlemisele, kuivõrd just nende õiguste rakendusliku poole väljatöötamisele. Siinkohal tuleb arvestada LÕK artikliga 3, mis sätestab laste parimate huvide arvestamise kohustuse – see tähendab, et riigi ressursse ei või põhjendamatult, laste huve mitteametavalt, suunata muudesse tegevustesse jättes samal ajal lapse huvid arvestamata.

LÕK sätestab konkreetsed õigused, mis on vaja lapsele tagada tema arengu ja heaolu kindlustamiseks. Õigused grupeeritud mitmeti:

- Lapse osalusõigused (participation rights, nt artiklid 7,12,13,15)
- Lapse õigus kaitsele (protection rights, nt artiklid 34, 36, 20, 39)
- Lapse õigus ennetavale tegevusele tema heaolu nimel (prevention rights, nt artiklid 19 lg 2,21, 32, 38)
- Lapse õigus hoolitsusele (provision rights, nt artiklid 9,26, 27,31)

Sagedasti pöörataksegi LÕKist rääkides tähelepanu loetletud konkreetsetele õigustele. Samas on lapse õiguste fikseerimine ainult üks LÕKi eesmärkidest. Lapsele kuuluvate LÕKis sätestatud õiguste tunnistamine (nt õigus olla kasvatatud oma vanemate poolt; õigus haridusele ja kultuurielust osavõtule; õigus olla kaitstud igat liiki ekspluateerimise eest) ei tekita Eestis probleemi. Viimast juba seetõttu, et LÕKis on kirjas üksnes lapse õiguste miinimumpakett, et kõik riigid, ka arengumaad, kellele konventsioon on ühinemiseks avatud, oleksid suutelised lastele need õigused kindlustama ja sellega tagama lastele minimaalne heaolu.

LÕKi tähtsus seisneb selles, et lisaks õiguste loetlemisele seab LÕK sellega ühinenud riikide kohustuse need õigused lapsele ka realselt tagada ning annab suunised, kuidas nimetatud õigused lastele garanteerida. Järgides neid suuniseid, mis tulenevad artiklitest 3 ja 12, saab iga lapse või lastega otseselt või kaudselt töötav inimene (sotsiaaltöötaja, lastekaitseametnik, noorsootöötaja jne.) kaasa aidata lapse õiguste tagamisele ehk LÕKi rakendamisele. See muudab suuniste mõistmise väga oluliseks.

LÕKi artikkel 3 sätestab lapse huvidega arvestamise kohustuse. See põhimõtte nõuab, et igasugustes lapsi otseselt (üksikjuhtumite lahendamine) või kaudselt (nt kohalike või riiklike keskkonnaprogrammide väljatöötamine) puudutavates ettevõtmistes ja otsustes arvestataks kas konkreetse lapse või laste huvid ja vajadustega. Lapse huvid ja vajadused on situatsioonist ja asjaoludest sõltuvalt erinevad ning seetõttu ei ole (ja ei saagi olla) lapse huvid üheski õigusaktis definitsioonina avatud. See tähendab, et lapse huvid ja vajadused tuleb igal juhtumil eraldi välja selgitada.

Lapse huvide kindlakstegemine toimub lapsega tegelevate isikute poolt konkreetseid asjaolusid arvestades. Et kindlaks teha, mis on lapse huvides parim, on vaja laps ära kuulata ja tema arvamusega arvestada. LÕK artikkel 12 lg 1 sätestabki, et lapsele, kes on võimeline iseseisvaks seisukohavõtuks, tuleb anda võimalus vabalt väljendada oma arvamust kõikides teda puudutavates küsimustes ja lapse arvamust tuleb arvestada ning hinnata vastavalt tema vanusele ja küpsusele. Lapse ärakuulamine ja lapse arvamusega arvestamine on tähtis selle väljaselgitamisel, mis on parim lapse huvides, tema heaolu ja arengu tagamise seisukohalt, sest laps ise teab ja tunneb, mis on talle kõige parem ja seda ei saa otsustada ainult kolmandate isikute arvamustele ja hinnangutele tuginedes.

Lapse seisukohalt parim lahendus võib olla vastuolus teiste isikute (teise lapse, täiskasvanu, ühiskonna) huvide ja vajadustega. Seetõttu tuleb kaaluda teiste isikute kaitsmisväärsate huvide ja vajadustega. Seega ei tähenda lapse huvidega arvestamise kohustus absoluutset nõuet alati ja iga kord lapse huvid teiste isikute või üldsuse huvidest ning vajadustest kõrgemale asetada, vaid see tähendab kohustust need välja selgitada ning nendega võimalikult suurel määral arvestada.

Teistsugune lahendus, st kohustus alati esmajärjekorras lapse huvid esikohale seada, oleks nii mõnelgi juhul küsitava väärtusega. Viimast põhjusel, et lapse huvides parimaga tuleb arvestada iga last puudutava otsustuse tegemisel, seega ka näiteks noore õigusrikkuja karistamisel. Niisugusel juhul pöörkuvad ühelt poolt lapse huvid ja teisalt ühiskonnaliikmete õigus turvalisele keskkonnale. Kui siin anda prioriteet lapse huvidele ühiskondlikke vajadusi arvestamata, võib see kaasa tuua sotsiaalselt vastuvõetamatu lahenduse. Seetõttu tuleb noore õigusrikkuja karistamisel lapse huvid kindlaks teha, kuid nendega peab arvestama määral ja viisil, mis võimaldab saavutada tasakaalu ühelt poolt lapse ja teisalt ühiskonna huvide vahel.

Tuleb siiski mõnnda, et mõnes olukorras tuleb lapse huve absoluutselt teiste huvidest ja vajadustest ettepoole seada. Nii on see näiteks lapse tema vanematest ja perest eraldamine ja lapsendamise korral. LÕK artikkel 21 sätestab, et lapsendamisel peab järgima lapse huve. Seega on lapsendamise korral tarvis välja selgitada lapse huvid ja nendest kindlasti ka lähtuda. See tähendab, et kui lapse ja lapsendava isiku huvid on vastuolus, peab alati eelistama lapse huve. Millal tuleb seada esikohale lapse huvid ja millisel juhul tuleb leida kompromiss lapse ja teiste isikute või ühiskonna huvide vahel, selgub konkreetse juhtumi tõlgendamise ja analüüsimise teel.

Seega nõuab LÕK lapsega tegelevalt isikult lapse huvide väljaselgitamist, pöörkivate huvide kaalumist ja hindamist ning sellest tulenevat väärtusotsustust. Lapse huvidega arvestamine aitab tagada lapse heaolu, mis ongi LÕKi eesmärk. Seega oleneb lapse õiguste tagamine suuresti temaga tegelevate inimeste ja ühiskonna teadlikkusest ühelt poolt lapse õigustest ja teisalt artiklitest 3 ja 12 tulenevatest põhimõtetest ning sellest, kui võrd ollakse valmis neid põhimõtteid rakendada.

Kas Noorsootöö valdkond tagab lapse õigused? Kuidas?

Lapse õiguste tagamiseks on paremad meetodid võrgustiku- ja juhtumitöö.

Võrgustikutöö kui LÕKi rakendamise võimalus

Võrgustikutöö on lapse, vanemate/eestkostja ja spetsialistide (olenevalt juhtumist sotsiaaltöötaja, psühholoog, kooliõpetaja, noorsootöötaja, KOVi esindaja jne) vaheline koostöö ja infovahetus lapse probleemi lahendamise nimel.

1. Võrgustikutöö üleriigilisel tasandil

On selge, et LÕKi rakendamine selle mahukuse ja laiahaardelisuse tõttu on keeruline protsess, mis vajab siseriiklikku tahet ja koordineerimist. Vastasel juhul võib LÕKi rakendamine jääda fragmentaarseks. LÕKi efektiivse rakendamise tagamiseks on esmalt vaja erinevate institutsioonide (valitsussektor, parlament, kohalikud omavalitsused, teadusasutused, valitsusvälised organisatsioonid) koostööna välja töötada riiklik lastekaitse strateegia ning tegevuskava, mis oleksid edasise tegevuse alusdokumentideks. Eestis on olemas Lapse õiguste tagamise strateegia, Lastekaitse kontseptsioon, Laste ja perede arengukava 2012-2020 ja Laste ja Perede arengukava rakendusplaan 2011-2015. Kõik dokumendid on kättesaadavad siit -

<http://www.sm.ee/tegevus/lapsed-ja-pere/lastekaitse-korraldus.html>

LÕKi tulemuslik rakendamine saab toimuda ainult juhul, kui üleriigilisel tasandil on saavutatud konsensus lastekaitse eesmärkide ja põhimõtete osas, sest vastasel korral ei ole lihtsalt teada, kes, mida, millal ja kuidas tegema peab.

Nimetatud dokumentide alusel toimuv tegevus peab samuti olema erinevate osapoolte vahel kooskõlastatud. Viimast on korduvalt rõhutanud ka ÜRO lapse õiguste komitee, mis on riikide raportite kohta tehtud kommentaarides sedastanud, et toimiv koordinatsioon valitsusasutuste endi ning valitsusasutuste, kohalike omavalitsuste ja tsiviilühiskonna vahel on lapse õiguste tagamise eelduseks.

Nimetatud koostöö on oluline, sest lähtuvalt sotsiaalsest olukorrast ja vajadustest koostatud õigusakti sotsiaalne jõud on peale selle vastuvõtmist märgatavalt tugevam kui kabinetivaikuses sündinud akti oma. Sagedasti ei reguleeri viimane olukorda adekvaatselt, vaid tekitab pigem segadust ja küsitavusi.

Samane on olukord, kui seadusandja ei võta arvesse sotsiaalset vajadust teatava õigusliku regulatsiooni järele ning ei alusta regulatsiooni väljatöötamise protsessi. Sellises olukorras toimub faktiline tegevus sageli ka ilma õigusliku regulatsioonita, kuid selle kontrollimise võimalus on minimaalne või puudub, mistõttu kasvab lapse õiguste rikkumise oht.

Akti otsesed rakendajad tunnetavad akti nõrkasid ja täiendamist vajavaid külgi kõige adekvaatsemalt ja suudavad sellest lähtudes anda soovitusi seadusandjale regulatsiooni muutmiseks ja parandamiseks. Kui seadusandja ja rakendajate vahel ei ole tulemuslikku koostööd ja/või seadusandja ei arvesta rakendajate poolt tehtud põhjendatud ettepanekuid, siis ei ole aktil sotsiaalset jõudu ning see võib muutuda nn surnud aktiks.

2. Võrgustikutöö väiksemates gruppides

Spetsialistide vaheline koostöö ei ole vajalik ainult üleriigilisel tasandil. Samavõrd oluline on koostöö väiksemates gruppides spetsialistide, lapsevanemate ja laste osalusel üksikute LÕKi artiklite tulemuslikuks rakendamiseks.

LÕKi artikkel 19 sätestab, et „osalisriigid rakendavad kõiki seadusandlikke, administratiivseid, sotsiaalseid ja haridusalaseid abinõusid, et kaitsta last igasuguse füüsilise ja vaimse vägivalda, ülekohtu või kuritarvituse, hoolitsusejätmise, hooletu või julma kohtlemise või ekspluateerimise, kaasa arvatud seksuaalse kuritarvitamise eest, kui laps viibib vanema(te), seadusliku hooldaja või seaduslike hooldajate või mõne teise lapse eest hoolitseva isiku hoole all. Niisugused kaitseabinõud peaksid hõlmama tõhusaid vahendeid sotsiaalprogrammide ellurakendamiseks, mis tagaksid vajaliku toetuse lapsele ja nendele, kes tema eest hoolitsevad, samuti ka muude eelpool nimetatud lapse väärkohtlemise juhtude vältimise, kindlakstegemise, neist teatamise, nendele osutamise, nende uurimise, käsitlemise ja järelmenetluse ning vajadusel kohtuliku sekkumise.“ LÕKi artikkel kaitseb lapse õigust vägivallavabale elule nii kodus, lastekodus, koolis, laagris, noortekeskuses jne.

LÕKi artikkel 19 sõnastusest ilmneb, et lapse väärkohtlemist ei ole võimalik ära hoida ilma erinevate spetsialistide, lapse ja vanema koostöötä.

Artikkel eeldab, et:

1. tuvastatakse lapse suhtes kasutatav vägivald. \implies
2. Sellest teatatakse isikutele, kellel on võimalus/volitsus sekkuda \implies
3. Uuritakse vägivallaakti põhjuseid; samuti lapse, aga ka vägivaldatav isiku psühholoogilist ja füüsilist seisundit \implies
4. Nõustatakse ja juhendatakse nii last kui tema suhtes vägivaldatav isikut \implies
5. Jälgitakse lapse ja vägivaldatav isiku seisukorda peale juhtumit, kohaldatakse järelhooldust \implies
6. Vajadusel alustatakse vägivaldatav isiku suhtes kriminaalmenetlust.

ÜRO lapse õiguste komitee on korduvalt rõhutanud, et vägivalldajuhtumiga peaksid tegelema selleks vajaliku ettevalmistuse saanud isikud. Ühtlasi on vajalik nimetatud isikute, lapse ja lapse lähikondsete vaheline tihe koostöö. Ainult heatasemelise koostööga ja kõigi asjaosaliste teadliku tegutsemisega saab võimalikuks vägivalldajuhtumite ennetamine ja/või tulemuslik sekkumine. Soovituse tõhustada võrgustikutööd tegi ÜRO lapse õiguste komitee ka Eestile.

Spetsialistide koostöö on tarvilik lisaks LÕKi artiklite tulemuslikuks rakendamiseks (nt artikkel 28- õigus haridusele; artikkel 32 – õigus kaitsele majandusliku ekspluateerimise eest; artikkel 39 – õigus rehabilitatsioonile; artikkel 40 – lapse õigused kriminaalmenetluses rakendamiseks).

Juhtumitöö

Eesmärk, mis tuleb last puudutava juhtumi lahendamisel meeles pidada: tagada lapse maksimaalne areng ja heaolu.

Alati ei pruugi asja lahendamisel osaleda kõik (sotsiaaltöötaja, õpetaja, noorsootöötaja, lastekaitseinspektor, KOVi esindaja, politseitöötaja jne) ning alati on juhtumi lahendamisel üks isik, kes enamasti on nn spetsialistide grupist, kellel on juhtroll probleemi lahendamisel (kes tavaliselt vastutab probleemi lahendamise eest).

Juhtumi lahendamise skeem:

1. Lapse huvide ja vajaduste väljaselgitamine/kaardistamine:

- faktiliste ja asjaolude selgitamine ja hindamine
- asjaosaliste, sealhulgas lapse ärakuulamine
- kolmandate isikute (nt naabrid, kasvatajad) ärakuulamine
- vajadusel konsulteerimine ja koostöö ametkondade-, institutsioonidega

2. Lapse huvide ja vajaduste kaalumine teiste isikute ja üldsuse huvide ning vajadustega

3. Maksimaalsel võimalikul määral lapse huve arvestava otsuse langetamine (nn väärtusotsustus) ja vajadusel sellele järgneva abinõude kava koostamine

4. Abinõude kava elluviimine ja selle tulemuste jälgimine. Vajadusel täiendav juhtumi käsitlemine.

1991.a ÜRO lapse õiguste konventsiooniga ühinedes võttis endale Eesti riik kohustuse tagada kõigile oma jurisdiktsiooni all viibivatele lastele konventsioonis sätestatud õigused maksimaalsel võimalikul määral. LÕK hõlmab endas 41 erinevat lapse õigust sisaldavat artiklit. Konventsioonis sätestatud õiguste tagamiseks on vajalik konsensusliku nägemuse eksisteerimine riigi lastekaitse poliitikast ning piisava rahalise- ja inimressursi kindlustamine. Muuhulgas on LÕKi rakendamiseks vajalik, et riiklikul tasandil lapse heaolu eest vastutavad ametikohad oleksid täidetud vastava ettevalmistuse saanud

inimestega, organisatsioonid tegutseksid professionaalselt ning toimiks koostöö nii riigi- kui väiksemate gruppide tasandil. Eritasandilise koostöö tähtsust on korduvalt rõhutanud ka ÜRO lapse õiguste komitee soovitustes riikidele, sh Eestile.

Palun tutvuge Lapse Õiguste

Konventsiooniga -

<https://www.riigiteataja.ee/akt/24016>

Laste õiguste kaitsega tegelevad Eestis järgmised institutsioonid:

Laste õiguste kaitsega tegelevad kõik institutsioonid, mis edendavad Eestis elavate inimeste heaolu. Samas on tegevusvaldkonnast sõltuvalt väljakujunenud ka teistest enam lastega tegelevad institutsioonid. Valitsusasutustest on nendeks Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, mõnevõrra ka Kultuuriministeerium ning Siseministeerium.

Riiklik lastekaitse sisaldab endas laste tervishoiu, hariduse, töö, puhkuse, huvitegevuse ja hoolekande korraldamist. Riik peab tagama vajaliku seadusloome ja järelevalve, arendama lastekaitse eriala, töötama välja strateegiad ja tegevuskavad ning osalema rahvusvahelises koostöös. Riik peab tagama ka vanemliku hoolitsuseta laste ülalpidamise ning korraldama rahvusvahelist lapsendamist.

Sotsiaalministeeriumi kui riiklikku lastekaitset koordineeriva ministeeriumi juures paikneb ka kokkuleppel teiste ministeeriumitega – tutvuge dokumentiga saatjata ja kaubitsetud laste kontaktpunkt -

http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/lapsed/lastekaitse/S_AATJATA_JA_KAUBITSETAVATE_LASTE_KONTAKTPUNKT1.pdf

Maavalitsuste ülesandeks on lapsendamise korraldamine, järelevalve teostamine sotsiaalteenuste kvaliteedi osas ning kohalike omavalitsuste nõustamine lastekaitsega seotud küsimustes.

Lastekaitse põhirõhk on kohalikul omavalitsusel, kes korraldab laste kaitset ja abi osutamist kohaliku omavalitsuse territooriumil ning peab tagama lastele ja peredele vajalike teenuste kättesaadavuse. Kohalikes omavalitsustes on lastekaitse korraldamiseks tööle võetud lastekaitsetöötajad või antud vastavad ülesanded sotsiaaltöötajale.

Oluline roll lastekaitstes on ka valitsusvälistel organisatsioonidel, kellega nii riik kui kohalikud omavalitsused teevad koostööd lapse õiguste tagamisel ning lastele ja peredele

teenuste osutamisel. Suuremad lapse õiguste valdkonnas tegutsevad organisatsioonid Eestis on:

1. Lastekaitse Liit - <http://www.lastekaitseliit.ee/>
2. Eesti Lastefond - <http://lastefond.ee/>
3. UNICEF Eesti Rahvuskomitee - <http://www.unicef.ee/>

Alates 01. jaanuarist 2009 on võimalik hädasolevatest lastest teavitada üle-riigilisel laste abitelefoni 116 111, vt. <http://www.lasteabi.ee/>

Täiendavaks lugemiseks on Rahvusvahelise lapse õiguste alase regulatsiooni ja lapse õiguste alaste rahvusvaheliste kohtulahendite analüüs, T. Ojakallas - <http://www.sm.ee/nc/tegevus/lapsed-ja-pere/lastekaitse-korraldus.html?cid=1444&did=7535&sechash=6f95608e>

Seminar – Lapse õigused

1. Tea ja mõista ÜRO lapse õiguste konventsioon „VÕTA ÕIGUS“

2. Juhtumitöö – õppejõud annab juhtumid, üliõpilased lahendavad vastavalt kursuse õppematerjalile

Video - <http://www.youtube.com/watch?v=pXSMPnk3w3I&feature=relmfu>

Kasutatud kirjandus

1. Баранов Н.А. Политические отношения и политический процесс в современной России: Курс лекций. В 3-х ч. СПб.: БГТУ, 2004. 30 п.л.
2. www.eeti.ee materjalid
3. www.just.ee materjalid
4. Inimõiguste keskuse andmed
5. <http://oiguskantsler.ee/et> materjalid
6. Inimõiguste instituudi andmed
7. Eesti lastekaitse regulatsioon, kirjeldus, analüüs. A. Henberg
8. Võrgustikutöö kui võimalus lapse õiguste tagamiseks, A. Henberg
9. ÜRO lapse õiguste konventsioon – rakendamisvõimalused töös lastega, A. Henberg
10. Koolituse „Lapse õigused“ koolituse materjalid, Lastekaitse Liit, 2004